

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Huis De Apotheek in Affligem (Hekelgem)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Huis De Apotheek, Affligem (Hekelgem), Kerkstraat zonder nummer –
monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/23105/101.1

30/05/2022

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	5
1.3.	Historiek van het beschermings- en beheersdossier	5
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.	Evaluerend gedeelte	6
2.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	6
2.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	6
2.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	7
2.4.	Juridische toestand	7
2.4.1.	Adres en kadaster:	7
2.4.2.	Onroerend Erfgoed:	7
3.	Bronnen	7
4.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	8
4.1.	Omgevingsplan	8
4.2.	Fotobijlage	8

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van Huis De Apotheek in Affligem (Hekelgem). De opheffing van de bescherming kadert in de herziening van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van 4 oktober 1977 werd onderzocht in het project 'Aangetaste en verdwenen beschermingen' (2020-2021). Hierin zijn beschermingen onderzocht van bouwkundig, houtig en landschappelijk erfgoed met een onduidelijke fysieke toestand. Het onderzoek had een driedelige bedoeling:

- Nagaan wat de huidige fysieke toestand van het beschermde erfgoedobject is en in hoeverre het nog beantwoordt aan de toestand waarin het werd beschermd
- Achterhalen welke de oorzaken zijn van eventuele veranderingen
- Een beslissing nemen over de bescherming van het erfgoedobject

Op basis van dit onderzoek zijn 44 volledige en 1 gedeeltelijke opheffing van beschermingen toegevoegd aan de beschermingskalender 2022, evenals 3 wijzigingen van beschermingen van verplaatst erfgoed.

Deze opheffingen en wijzigingen worden gefaseerd uitgevoerd. Het eerste pakket dat hier wordt voorgelegd bevat beschermd bouwkundig en landschappelijk erfgoed waarvan de erfgoedwaarden onherstelbaar aangetast zijn door

- een ernstige (onvrijwillige) aantasting of calamiteit
- werken die vergund zijn door het agentschap Onroerend Erfgoed of zijn voorgangers

Voor vier dossiers in dit eerste pakket wordt de opheffing of wijziging van de bescherming voorgesteld omdat:

- het beschermde onroerend goed met toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed of zijn rechtsvoorgangers verplaatst werd en het beschermde onroerend goed op de nieuwe locatie opnieuw beschermd werd. De bescherming op de oorspronkelijke locatie wordt om die reden opgeheven.
- de verplaatsing noodzaakt een wijziging van het oorspronkelijk beschermingsbesluit. Het beschermingsbesluit wordt aangepast in functie van een bescherming op de nieuwe locatie.

Hierna volgen nog twee pakketten:

- bouwkundig en landschappelijk erfgoed waarvan de toestand problematisch was op het moment van bescherming
- bouwkundig erfgoed dat gesloopt is.

1.1. Situering

Het huis De Apotheek stond in de Kerkstraat 79 te Affligem (Hekelgem) met op het ogenblik van bescherming volgende kadastrale gegevens: Hekelgem, sectie D, perceelnummer 152 A (deel).

Het goed werd beschermd bij koninklijk besluit van 4 oktober 1977 omwille van de historische en artistieke waarde.

1.2. Historisch overzicht

De historiek van het huis wordt in 1975 in de Inventaris Onroerend Erfgoed als volgt omschreven ([ID 38846](#)): "Tweeverdiepingshuis met zadeldak (pannen), op de deurlatei gedateerd 1813. Voorgevel uit zandstenen blokken (afkomstig van de verwoeste abdij gebouwen van Affligem), voorzien van rechthoekige vensters en deur in arduinen omlijstingen, en geflankeerd door bijgebouwen met lessenaarsdak en hoge rondboogpoorten. Het zou de verplaatste en in 1813 heropgerichte apotheek zijn toegeschreven aan L.B. Dewez en voormalige afhankelijkheid van de plaatselijke abdij."

In 1985 wordt in het tijdschrift *Belledaal*, spreekbuis van de heemkundige kring, de historiek van het gebouw als volgt opgesomd:

- 1768, Laurent Dewez wordt belast met de opmaak van een plan voor de verbouwing van de abdij van Affligem.
- 1770, bouw van het 'gebouw' (later bekend als De Apotheek) op ongeveer 1 kilometer afstand van de abdij. Het behoort tot de eigendommen van de abdij, vormde geen eenheid met de abdijgebouwen en was dus niet de apotheek van de abdij.
- 1813, het 'gebouw' wordt na ongeveer 40 jaar onder impuls van burgemeester Jozef De Doncker (1780-1831) afgebroken en heropgebouwd in het centrum van de toenmalige gemeente Hekelgem (Kerkstraat 79). Het doet daar dienst als burgemeesterswoning, gemeentehuis en trefcentrum voor het sociaal en cultureel leven van het dorp tot 1831.

1.3. Historiek van het beschermings- en beheersdossier

Het huis De Apotheek werd beschermd bij koninklijk besluit van 4 oktober 1977 omwille van de historische en artistieke waarde. Het beschermingsbesluit bevat geen motivatie van de waarde.

Het gebouw werd met goedkeuring van de bevoegde minister gesloopt in 1985. Daarop volgde een briefwisseling tussen de heemkundige kring *Belledaal* en minister Poma die integraal in het *Jaarboek 1985* van de heemkundige kring wordt afgedrukt.

In 1985 interpreteert *Belledaal* de waarden van Huis De Apotheek als volgt (brief van 12/7/1985 aan minister Poma):

- zijn historische waarde komt vooral voort uit de 2de periode van meer dan een eeuw, met ligging Kerkstraat 79 en niet uit de eerste periode van 40 jaar.
- zijn artistieke waarde komt vooral voort uit de waarde van de gevel ontworpen door L. Dewez waarin zandstenen werden gebruikt afkomstig van steengroeven van Affligem en arduinstenen afkomstig van voormalige vervallen gebouwen van de abdij van Affligem

De heemkundige kring betreurt ten eerste de sloop en de volgens haar overhaaste beslissing om het huis te laten slopen. Zij is van oordeel dat er vele andere oplossingen konden gevonden worden om het gebouw een nieuwe functie te geven, ter plaatse of elders.

Belledaal publiceert ook de motivatie tot sloop door minister Poma (brief 26/6/1985). De minister geeft een overzicht van het beheerdossier sinds de bescherming in 1977.

- 4 april 1980, de gemeente verklaart het gebouw onbewoonbaar.
- 13 maart 1981, de gemeente stelt verregaand verval vast. Dat wordt bevestigd door een foto in de beeldbank van Onroerend Erfgoed, vermoedelijk daterend uit 1982 (fotobijlage foto 2). Daarop is te zien dat het dak is ingestort.
- 10 oktober 1983, dringende instandhoudingswerken werden uitgevoerd door de Cel Proefrestauraties van de toenmalige afdeling Monumenten en Landschappen. Dat wordt bevestigd door toenmalig medewerkster J. Vanmassenhove.

- Met diverse instanties werden gesprekken gevoerd om de gevel elders opnieuw op te richten.
- Kort nadien zou, volgens J. Vanmassenhove een vrachtwagen op het huis ingereden zijn. Dat kon niet bevestigd worden door het artikel in het heemkundige tijdschrift Belledeaal.

Minister Poma verantwoordt zijn beslissing tot slot met volgende woorden: "vermits alleen nog een weinig representatieve gevel overbleef, en de apotheek reeds lang voordien gescheiden werd van haar historische site, in casu de abdij, werd de historische waarde ervan, fel gereduceerd, waardoor de verdere bescherming als monument nog weinig zinvol was.

Bovendien was het ook moeilijk aan een dergelijk gebouw een nieuwe bestemming te geven. Redding van historische en architecturaal waardevolle gebouwen, het geven van een nieuwe nuttige bestemming aan de beschermde gebouwen, indien mogelijk een samenwerking met de diensten van culturele infrastructuur, is immers het uiteindelijke doel van een goed en realistisch monumentenbeleid."

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 6 januari 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

Het gebouw is volledig verdwenen na de sloop ervan in 1985.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

Huis 'De Apotheek' in Hekelgem werd bij koninklijk besluit van 4 oktober 1977 beschermd als monument omwille van de historische en artistieke waarde. De Inventaris van het Onroerend Erfgoed beschrijft het pand als volgt: "Tweeverdiepingshuis met zadeldak (pannen), op de deurlatei gedateerd 1813. Voorgevel uit zandstenen blokken (afkomstig van de verwoeste abdij gebouwen van Affligem), voorzien van rechthoekige vensters en deur in arduinen omlijstingen, en geflankeerd door bijgebouwen met lessenaarsdak en hoge rondboogpoorten. Het zou de verplaatste en in 1813 heropgerichte apotheek zijn toegeschreven aan L.B. Dewez en voormalige afhankelijkheid van de plaatselijke abdij."

Door de sloop van het gebouw in 1985 zijn de erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en -elementen van het beschermde onroerend goed volledig verloren gegaan.

De bescherming van Huis 'De Apotheek' wordt opgeheven omdat de erfgoedwaarden van het beschermde goed onherstelbaar aangetast of verloren zijn gegaan.

2.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

Zowel de historische als artistieke waarde die vermeld worden in het beschermingsbesluit zijn verloren gegaan.

Volgens de beschrijving in de inventaris van het onroerend erfgoed zijn volgende erfgoedkenmerken en -elementen verloren gegaan: "Tweeverdiepingshuis met zadeldak (pannen), op de deurlatei gedateerd 1813. Voorgevel uit zandstenen blokken (afkomstig van de verwoeste abdij gebouwen van Affligem), voorzien van rechthoekige vensters en deur in arduinen omlijstingen, en geflankeerd door bijgebouwen met lessenaarsdak en

hoge rondboogpoorten. Het zou de verplaatste en in 1813 heropgerichte apotheek zijn toegeschreven aan L.B. Dewez en voormalige afhankelijkheid van de plaatselijke abdij."

De erfgoedwaarden zijn in 1985 na de sloop van het goed met toelating van de toenmalige bevoegde minister volledig verloren gegaan. De Inventaris Onroerend Erfgoed registreert de erfgoedwaarden die verloren zijn gegaan voldoende. Er is bijgevolg geen verplichting tot registratie, behoud of opslag van deze elementen in een onroerenderfgoeddepot.

2.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van Huis De Apotheek, Kerkstraat zonder nummer, wordt geheel opgeheven. Het kadastraal perceel gevat door de opheffing is opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

De erfgoedwaarden zijn volledig verloren gegaan bij de sloop van het huis in 1985.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Adres en kadaster:

Huis De Apotheek is beschermd met volgende adres- en kadastergegevens:
Kerkstraat 79 te Affligem (Hekelgem), Hekelgem, sectie D, perceelnummer 152 A (deel).

Vandaag is dat:

Kerkstraat zonder nummer, Affligem (Hekelgem), Affligem, eerste afdeling, sectie D, perceelnummer 152 A (deel).

2.4.2. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

- Huis De Apotheek werd opgenomen in de wetenschappelijke inventaris van het onroerend erfgoed onder [ID 38846](#), maar werd niet vastgesteld.
- Huis De Apotheek werd beschermd als [monument](#) bij koninklijk besluit van 4 oktober 1977.

2.4.3 Omgeving:

- Volgens het gewestplan origineel gewestplan Halle - Vilvoorde – Asse van 1 januari 1971, gepubliceerd in het Belgische staatsblad van 15/04/1977, is het Huis De Apotheek gelegen in woongebied.

3. BRONNEN

Onroerend Erfgoed Vlaams Brabant, Lopend archief, Affligem Hekelgem, Kerkstraat 79, De Apotheek (gesloopt), doos 2/8, map 274.

DE LEYN W. 1985: "De Apotheek" te Hekelgem, *Belledaal Jaarboek 1985*, 61-74.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022: *De Apotheek* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38846> (geraadpleegd op 6 januari 2022).

Agentschap Onroerend Erfgoed s.d.: *Hekelgem Kerkstraat 79* [online] <https://beeldbank.onroenderfgoed.be/images/197933> (geraadpleegd op 6 januari 2022).

Opheffingsdossier: Huis De Apotheek, monument

S.N. s.d.: File:Hekelgem Kerkstraat 79 apotheek 01011982 - 178943 - onroerendergoed.jpg [online]
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hekelgem_kerkstraat_79_apotheek_01011982 - 178943 - onroerendergoed.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hekelgem_kerkstraat_79_apotheek_01011982_-_178943_-_onroerendergoed.jpg) (geraadpleegd op 6 januari 2022).

Informatie verstrekt door Johanna Vanmassenhove op 8 februari 2022.

4. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

4.1. Omgevingsplan

4.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. De fotobijlage bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend fotomateriaal dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.